

Myö Lempeeläiset

Sinikka Anttila

Kyläesittely Pääkupunkiseudun uusikirkkolaisten tapaamisessa 23.1.05

Mie kuulin jot tääl Uusikirkko-kerhon kokoontumistilaisuuksis on olt tapan kertoo vähä muistelmii ja tapauksii sielt er puolil pitääjää sijainnehist kylist. Jokahine tietyst parraite muistaa sen oman kotkyllääse, nii kaua ko muistaa. Miu sukupolvei alkaa koht olla niitä viimisi mitkä jottai muistaat. Minnuu nuoremmat on olleet nii pienii sielt lähteissä jot heile ei uo paljo nuoruuvemuistoloi kerent tullaja vanhemmat taas, no jokahine myö tiijetää mite meil vanhemmite tuppaa käymää... Ei tietyskää iha kaikile mut osale kuitekii.

Sen meijä kylä nimi ol virallisest Lempiälä, mut ylleensä sitä vaa kotosest sanottii Lempeelääks ja kaik tiesiit mitä kyllää se tarkotti. Onha siint kylästä kirjotettu oikee kirjakii. Suomise Raija kirjotti iha esikoisteoksen "Lempiälä, lehmuksen kylä" ja se on kyl täyttä asiaa joku teist on varmast sen lukentkii. Siulha Mirja, on se kirja? Muistat sie viel siint mittää? Mirja: No tietyst mie muistan. miehä ossaan sen melkee ulkontpäi. Muistan hyväst sen kirja kannes oleva suure lehmuksen kuvan mikä kasvo siin Helberin luon tie varres. Vieläk hää lienöö siin?

Sinikka: Kyl miu pittää pahaks mieleksei sannoo jot ei siint uo paljo jälel. Naapurit hyö näät tekkiit siel tietöitä ja vissii konehihhee kans ruhjoit sen komian rungon, nii ettei siint oo jälel ko joku pien sivuhaara.

Mirja: Mut jos se alkais vaik kasvaa uvestaa ja ois niiku kertomas viel seuraavilsukupolvil esi-isiin ja -äitilöihe elämäst?

Sinikka: Ainha sitä voip toivoo. Eikä se nyt nii suur ihme ois , onha siel muukii kasvullisuus nii rehevää. Kaik autiot talokartanot kasvaat kukkii ja ruusupensaita nii mahottomast jot! Kylhä myö siel käyvässä on paljo kaivettu ja tuotu niitä kukkase juurii tänne vanhaa Suomee mut ei myö taijeta jaksaa kantamal sitä Karjalaa takasii tuuva, vaik säkkikaupal multaa kannettais. Tehhää nyt kuitekii sellane muistoloi matka sinne lapsuuve maisemii. Sie varmast muistatkii paremmi kotkylän sellasen ko se ol enne sotti. Sie ko et oo näht sitä tään naapuri valla aikan. Mie ko uon käynt siel monta kertaa ni muistan liiankii hyvin sen milt siel nykysellää näyttää. Pittää sannoo, jot oikee ankia olo tulloo niitä näkymii katselles. . .

Mirja: Ajatellaapas nyt sitä matkaa koht Lempeelää. Kuvitella ajot tullaa vaik sitä Viipuri Terjoe maantietä. Ollaa tultu Leistilä sivuitse, mänty ohitse sepä-Eemeli pajan ja ollaa Mustamäe tiehaaras. (Siinto I kymmenä kilometrii Mustamäe asemalle, mikä ol meijä lähin rautatieasema.) Siint tiehaarast männää viel etteepäi sitä Terjoe maantietä. Kahta puolta tietä ovat Korve pellot. Vaijaa kilometri ko on kulettu nii siit on oikial puolel se korve hak mis kasvo niitä mustii vaapukkoii, muistat Sie?

Sinikka: Muistaha mie nyt sen. Kyl ne olliit mehevii ja makehii, en uo missää sen jälkee sellasii löytänt. Kyl myö käytiit niitä syömäs ja väli otettii mukkaa pien ruska minkä pohjale napittii kottiikii vietäväks.

Mirja: Mut eiks siin vasemmal puolelolt Karuliinalaisii talo? Ja siint kiveheito pääs oikial ol Lemiläise mökki ja piene matka pääs oikial assuit Majuri Ville ja Miina.

Sinikka: Nii, hyö olliit sellasii mukavii, rauhallisii ihmisii. Villelkii ol talveaikan sellasta aikaa jot hää lauantapäivin autto Miinaa kotitöis. Voitel vaik potattiirakkoi Miina avuks. Miina ol hetas lapsile ja mie käin aika usiast heil kostis. Siin heitä vastapäätä ol Mäkiläisii rihi mis puitii rukehiiviel sillokii ko puimakonehii ol jo käytös. Mäkiläisii kujaset läksiit siin muutama askelee pääst vasemmalleja Rieskala kujaset oikialle.

Mirja: Ne Rieskala kiviset kujaset mie muistankii oikee hyväst ko miun kottiin ol siin niihe varres vasemmal puolel. Olha siin ens se Majuri saunarakennus oikial. Kujasii myöte kulettii Jäntsövääki mis olliit Heyno hovi metsät. Siel käivät lehmät kesäl laitumel ja miehet talvel haloteos. Taasko mäntii vähä matkaa sitä Terjoe tietä etteepäi nii vasemmal puolel olkii Toni-Miko talo vai pitäiskö sannoo Kartano. Meil Karjalasha sanottii jokahise pihhaa kartanoks. Siinthä niitä tul väli väärikäsitysii läns-suomalaisii kans ko siel kartano tarkotti oikee suurta talloo. Sellasta meilpäi kutsuttii hoviks.

Sinikka: Tää Toni-Miko kartano ol sellane alkuperäne karjalaine ump-kartano. Se ol laut-aijal ympäröity joka puolelt, portist vaa kuletti sisäle. En muista meikyläst toista sellasta.

Tono-Miko luont ei ol ko muutama hiirehyppäämä ko olkii meijä eli Koli Anttilaisii portti ja muutama kymmenä metri pääs vähä maantielt syrjäs ol se talo mikä ol rakennettu entise palanee talo kivijalale. Se ol muutama vuosi enne sottaa ko yhten synkiän syksy-yön, tais olla viel lauantakilta, komeijä sauna sytty palamaa ja tuli levis siint muihekii rakennuksii. Hyvä et äiti heräis ja tommuutti meijät muut ulos. Muistan ikkää sen tulen roihun pimiäs yös. Alusvaatteet pääl jääti kartanolle ja naapurist pit lähtee etsimää yökortteerii.

Mirja: Ristolaisii talo olkii melkee teijä vastapäätä oikial puolel ja siit olliit Karjalaise ja Hietase talot. Lähekkäi toisiaa ne olliit tään Kaisumäen talot. Liha-Kallelaiset assuit siin vasemmal puolel, heil ol näät se lasiveranta. Koli Anti ja Riskiläisii maat olliit iha rajakkaa ja Erkki ja Sinikka tappeliit yhe kerra pökölöist ko Erkki meinais tulla raja yli ja Sinikka ampu häntä jouspysstyl, nii jot hänel o vielkii arpi silmä al. Alahovvii männiit kujaset siint liha-Kalle sivuitse. Enne sottaa Alahovis assuit Määttäset.

Sinikka: Jos myö nyt lopetettaakii tää taloloi luvettelemine tähä Kaisumäkke mikä on meile tutump. Kylähä jatku viel kilometri verra Terjoolepäi ja kylä lopus erosiit viel kujaset sinne Peräpurtsukkaa Pärniköile, sielkii ol monta talloo. Onha niitä selostettu Raija kirjaas, sekä siin koulupiiri kirjaas.

Muistellaa nyt vähä sitä entistä elämää meijä kyläs. Miule jäi jotekii mielee ko vanhemmat ihmiset haastoit toisillee, jot muut kyläläiset kantoit sellasta konttii lempeeläisist et ne o vähä niiko yksikertasii ja jälkeejääneitä. Mie en lapsemielessäi oikee ymmärtänt jot mitä sil tarkotettii. Jäi se asia ikkääko alitajuntaa hautumaa, jot mie viel aikuisenakii sitä tuumaelin. Oiskos tää yksikertasiks leimaamine johtunt siint, ko mei kyläs ei olt sellasii yleissivistävviit laitoksii ko kansakouluu ja nuorisoseura talloo? Eikä ies rukoushuonetta nää kaikha olliit naapurkylis Vammeljärkeel ja Neuvolas. Uot sie koskaa aatelt näitä asioi?

Mirja: No, em mie uo heitä pahemmi aatelt mut nyt ko kerra tul puhheeks nii päästii myö siit sivityksestosallisiks ko käyti kansakouluu Vammeljärkeel ja olha meikii kyläs maamiesseura ja ompeluseura mihi lähes kaik kyläläiset osallistuit. Joka vuosi järjestettii kevähel äitiipäivät ja enne jouluu ol maamiesseura joulupuu ja sinne ainakii ol melkei sataviisi rosenttine osotto, melkee ko errään naapurimaan äänestyksis! Nii, ja sillo jatkosova aikaa ko siel asuttiin ii meil hölkkötyttölöil ol iha oma Tyttökerho mikä järjest ohjelmii kyläs pijettyi tilaisuuksii. Ohjelmat olliitusjast omast pääst keksittyi ja ainakii sovelletui. Sinikka: Ja muistat sie ko järjestettii sellasii illanviettoi? Tienatti vähä rahhaakii ko siel ol arpajaisii ja liek olt korvikettakiitarjol. Yleisö ol enimmäksee vähä varttuneempaa ko järjestäjät. Aikuiset tytöt ja paikkakunnale majotetut sotilaatkii tullit uteliasuuttua katsomaa ko ohjelmas ol lopuks piirileikkii, se ol näät sota-aikaankii sallittuu. Tienatut rahat lahjotettii seurakunna hyvätekeväsyytee, jot ei ne hukkaa männeet.

Mirja: Männäpäs viel siihe iha varraisee lapsuusaikaa näis muistelemisis. Muistat Sie esmerkiks mis myö opeteltii uimaa, olikse se nyt Vammeljärkeel vai Vammeljoes?

Sinikka: Kyl seol Vammeljoes. Katsos, k osiin Korve peltoi alapuolel ol sellane hiekkarantanepoukama mis käet yltyit pohjaa n isiin ol pienii lapsii hyvä opetella käsopohjaa. Siin uimapaika yläpuolel ol oikee syvä paikka mitä sanottii vonkaks. Sinne ol meitä kielletty mänemäst ko siel ei ylttäneeetjalatkaa pohjaa. Ei meitä kyl kahakese joo rantaa laskettukkaa ain pit olla suurempii keral.

Mirja: Tälläsee maalauskyläyhteisöö kuuluut hyvi lähheisest myös monenlaiset kotellämet. Ne olliit tälläsille pieneläjille niiku meijäkyläläiset suorastaa elinehto. Mite sitä ois talve yli päästy ilma lehmää ja porsasta? Ja tiijät Sie jot miust tuntuu, jot näitä kotellämii suorastaa kunnioitettii heitä sanottii usiast häneks. Naapuri emäntä saatto tulla pistäytymmää kohvikupilliselle ja samal purkaa huoliaa esmerkiks näi: Mikä häntä tuota meijä sikkaa riivajaa ko hää vaa rutajaa ja kaataa kaukaloon vaik mie mite hyväst survosi potatit ja jauhoikii viel panen hänen ruokahee... Eiks tää nyt uo aika kunnioittavast sanottu? No, muistat sie mitä muita kotellämii siel ol?

Sinikka: Olha se kissa ainakii joka talos pitämäs hiiri kuris. Ville miinal olkii iha erikoise hieno ja viisas kissa. Hää olkii oikee aatelissukkuu. Sellane punase ruskee kolli hää ol mut häne esissään tai lieks olt äitiin ol Pietarilaista sukkuu. Miina ol näät olt nuoren palvelukses Pietari herrasväel ja sielt sen kissan suku ol tult Suomee häne kerallaa. Kyl siel Pietaris ol monellaista ihmettä nähty mitä kelpais kyl nuoremmille kertoo. Sie sirkukses ol hevosetkii tantsineet ... kyl myö ihmeteltii!

Mirja: Lehmii ol tietyst joka huushollis, eikä yhtä vähempääkellää. Vauraammis huushollilois saatto olla viis - kuuskii lehmää mut tavalline määrä ol kaks ja kolme, siit viel joku lähtemä lisäks. Joskus sattu jot lehmät olliit yht aikaa ummes nii sillo pit turvautuu naapuriappuu. Ei muuta ko ota manerkka käteheis ja mää naapuri maitotinkii tekemää ainha jollai ol vähä ylimäärästäckii pois annettavaks. Naapuri emännälle taas ol mukavaa pientä sivutulloo, sai vähä ikkääku ommaa rahhaa pienii tarpehii vast. Sai vaik ostaa esliinakankaan kyläs pistinneelt kulkukauppiaalt.

Sinikka: Sellasta rauhallista elämää eletti kyläläisii kese. Ei siel olt suurii rikkahii ja ihmiset huomioivat toisiaa sama arvosiin. lieks joku pitänt itsiää vähä arvokkaampan ko muut, mut sellasel turhatärkevälle vaa hymyiltii vähä niiku sissääppäi. Pienet tapahtumat ja juhlahetket olliit kaikile yhteisii, siel tapasiit ihmiset toisiaa ja vaihoit kuulumiset. Yllesähä seurakuntalaiset vaihoit kuulumiset kirkomäel mut meiltko ol kymmenä kilometrii kirkole ni ei siel kovi usiast käyty. Kylä asukkaat olliit lähes kaik palstatilallissii. Ei se oman maan viljelemine taitant kellekää koko vuuve elinkeinoks riittää. Joku heittikii kysymyksen, jot mil hyö oikee tulliiit toimee? Siihe löyty toise näsäviisas vastaus: Hyö pilkkoiit toisillee polttopuita. Ehkä se ei nyt ihan ii yksikertasta olt mut olha niitä sivuelinkeinoin esmerkiks haloteko ja rakennustyöt joita pit etsii toiselt paikkakunnaalt , joskus etempäntkii.

tarkka pit olla kaikkes kulutukses. Jo aikasii kevättalvel pit arvioija rehuvarastot, jot riittäätiks ne varmast koko talveks. Mones huushollis ei pijetty ees hevosta koko vuotta ko sanottii jot se syöp kahe lehmä heinät. Nii siit olkii mone huushollii kohal, isäntä käi Viipuris kevätmarkkinoil ja ost sielt sellase kesähevose mikä syksyl myötiä pois. Ol tietyst sellasiikii taloloi mis hevone ol vakituine ja tietettii jopa varsoikii hevossuvu jatkajiks.

Mirja: Muistat Sie kui kovast uoteltii kesä tulloo? Jot ruoho alkais kasvaa ja saatais kävellä paljai jaloi. Nii myö lapset, mut aikuiset uotteliit, jot millo sais laskee lehmät ulos metsää, ettei tarvitsis koko aikaa läävää niitä syöttää. Sillo ko lehmät käivät viel väljämetsäs nii kyläläiset soppiit yhes siint lehmii uloslasku-päiväst. Se olkii ko juhlapäivä ko lehmät tapasi toiseen pitkä talve jälkee! Kyl hyö hyppiit ja puskiitkii toisiaa, jot paimenet väli henk kurkus saivat olla vahtimas, jot eivät heikommat ois jääneet jalkoihi. No muutama päivä pääst elukat olliit jo tottuneet toisihee jot mittää vaaraa ei ennää olt. Melko aikasee alko kesä Karjalas. Sitäkiiasiaa on tutkittu ja toeks huomattu, jot kannaksel ol kesä kaks viikkoo pitemp molemmist päist, sekä kevvääst et syksyst. Ilmaks myö muistetaan nii kaihol nää kannakse pitkät ja kuumat kesät. Lustiloi ne olliit lapsuueajat. Tietyst muistot veil niitä kultajaat, ihmisel ko on sellane valikoiva muista mikä parraas tapaukses painaa unehuksii ikävät asiat ja muistaa vaahyvät puolet. Vaik myö paljo leikkittii ja saatii se varhaislapsuus viettää aika huolettomast, nii ei siit ain leikkiikää saant. Kyl meitä työn reunaakii koitettii taluttaa. Ensikshä se ol vaa pienii askarehii opettelemista, niiko separaatiastioihe pesemistä ja sen sellasta. Kyl toisinnaa tuntu vaikialt sekkii ko äiti sano: Käyppäs hakemast saunalt vanha vasta. kastele se ja lakase lattial! Kyl se tuntu iha ylivoimaselt ko se tuva lattiakkii ol nii suur ja ois kuitekii pitänt lakast nurkkii myöte. Se nyt ei lapse mielest olt mitekää tärkeää.

Sinikka: Entäs siit se porkkanapenki kitkemine, mite sekkii voi olla nii pitkä ja leviä, jot ei siint tuntunt tuleva loppuu ikännää.

Sinikka: Sellasta se ol elämätaitoi opettelemine meijä lapsuuves. Kansakouluu käytii Vammeljärvel, mis Takakarhu yritti parraasa mukkaa tkkoo mei kovvii päihi niitä opetukse ja sivistykse alkeita. Toisii kohal hää onnistu paremmi, toisii kohal vähä huonommi, riippu tietys oppilaan vastaaottokyvyst. Varsinaine elämätaitekoutus tais alkaa sillo marraskuu viimisen päivän ko herättii tykkilöihe paukkeesee ja katsottii tulipaloist punertavaa taivasta rajal päi. Siit yöl alko se varsinaine evakkomatka, eikä se kaikilt uo taitant loppuu vielkää. Ainakii meijä ikäsilt varsinaine lapsuuve aika loppu siihe. Sen jälkee saatii vähitelle ottaa hartioilemme aikuisuuve huolet ja murheet.

Sinikka Anttila os. Koli
Lempeelästä.